

RAZVOJ ŠTAMPARSKO - IZDAVAČKE DJELATNOSTI U TUZLI

Počeci razvoja štamparske i publicističke djelatnosti u Tuzli, vezuju se za kraj devedesetih godina prošlog stoljeća. Prikupljena bibliografska građa u razvoju štamparsko-izdavačke djelatnosti ukazuje na bogatu izdavačku baštinu Tuzle.

Sa osnivanjem prvih štamparija u Tuzli, pojavljuju se prva tuzlanska izdanja: pravila, izvještaji, školski i vjerski udžbenici. O osnivaču prve tuzlanske štamparije, Juliusu Meirtingeru, ne zna se pobliže ništa, tek toliko da je u Tuzli boravio vrlo kratko ustupivši svoju štampariju (*Buchdruckerei*) Nikolausu Pissenbergeru. Prve knjige sa štamparskim potpisom *Štamparija Pissenberger*, datiraju iz 1897. godine: *Istorija hrišćanske crkve za školsku mladež*, Gligorija Nikole Živkovića i *Tržišna pravila za odbor za podizanje i nadziranje trgovine sa šljivama u Donjoj Tuzli*. 1)

Iste godine u Tuzli se pojavljuje još jedan štampar, Jozef Schnürmacher. Schnürmacher osim dobijene dozvole za otvaranje knjižare, dobija i dozvolu za maloprodaju publikacija koje su izlazile u izdanju državne uprave. Saradnja koja je postojala između ove dvije štamparije prerasta u zajedničku štamparsko-izdavačku kuću, koju su oni nazvali *Štamparija Nikolausa Pissenbergera i Jozefa Schnürmachera komanditnog društva*. Kao prvi tuzlanski izdavači u svom zajedničkom djelovanju od 1899. godine do 1902. objavili su oko trideset naslova, to su publikacije iz oblasti književnosti (prozni radovi, poezija, književne studije), te historijska i putopisna izdanja. Neka od tih izdanja značajno je i spomenuti: S. S. Kranjčević: *Trzaji* (pjesme), Ivan Andrović: *Studija o Božanskoj komediji*, R. B. Sheridan: *Pizar*, A. Weber: *Ispod pučine svjetla* (izabrane crtice), D. Pranić: *S đacima kroz Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, Dalmaciju, Jadransko more, Istru (Trst, Mletke, Rijeku) i Hrvatsku*, Ivan Kažimir Ostojić: *Suze i osmjesi* (pjesme), A. P. Lopuhin: *Savremeni zapad sa religiozno - moralnog gledišta...*

Prva tuzlanska izdanja svojom vrhunskom opremom (kožni povezi, ukrasne bordure) nisu se razlikovala od izdanja koja su štampana u vodećim centrima austrijske uprave.

1) Živković, Gligorija Nikola, *Istorija Hrišćanske crkve za školsku mladež*, 3. izd., Donja Tuzla, Štamparija N. Pissenbergera, 1897, str. IV+185+1, 8.

NAPOMENA: Prvo izdanje objavljeno 1878. godine u Beogradu. Drugo dopunjeno štampano u Karlovcu 1880. godine... troškom Danila Banjanina, građanina Karlovačkog. Zwetschenmarkt: Statut für das comite zur: Hebung und überwachung des zwetschenhandela in Donja Tuzla = Tržišna pravila za odbor za podizanje i nadziranje trgovine sa šljivama u Donjoj Tuzli, Buchdruckerei Nikolaus Pissenberger, 1897.

Nakon smrti Schnürmachera 1902. godine, ime N. Pissenbergera potpuno nestaje sa scene tuzlanskog izdavaštva. Do I svjetskog rata štampariju Schnürmacher vodi njegova supruga Julija Schnürmacher, orijentisajući se isključivo na štamparsku djelatnost. Posljednja knjiga sa pečatom *Štamparija J. Schnürmacher* objavljena je 1909. godine. Kako je bio slučaj sa ovim tadašnjim štamparijama da su kratkog vijeka i da mijenjaju svoje vlasnike, tako je bilo i sa štamparijom J. Schnürmacher, nju otkupljuje štampar I. Lisske.

Štamparija *Bruchdruckerli I. Lisska* počela je sa radom 1913. godine i radila je do kraja I svjetskog rata. Godine 1919. jedan dio ove štamparije otkupio je štampar Risto Sekulić, a drugi dio prenesen je u Zenicu, gdje je nastavila sa radom kao štamparija Adofla Veisa. O njenim štamparskim projektima ništa se ne zna. Jedina informacija kojom raspolaže Zavičajna zbirka Narodne i univerzitetske biblioteke Tuzla je naslov njene štampane publikacije *Službena pragmatika za činovnike grada općine Tuzla*.

Godine 1907. u Tuzli je počela sa radom i štamparija Adolfa Engela, koja je radila do kraja I svjetskog rata. Poslije rata prenijeta je u Zagreb. U ovoj štampariji pokrenuto je objavljivanje prvog tuzlanskog dnevnog lista *Tuzlanski dnevnik* sa ne baš istom verzijom na njemačkom jeziku *Tuzlaer - Tagblatt*. Pored navedenih štamparija veoma je značajno spomenuti štampariju Riste Sekulića, koja je osnovana 1911. godine, a radila je do 1947. godine kada je ušla u sastav Okružne štamparije Tuzla.

Štamparija Jove Petrovića radila je od 1923. godine do 1938. godine, nakon čega dobija novog vlasnika Božidara Lemezovića. Radila je do 1945. godine, kada prelazi u sastav Okružne štamparije. Ove dvije štamparije značajne su po objavljivanju velikog broja naslova periodičnih publikacija: *Tuzlanski list*, *Narodni list*, *Narod*, *Vesnik*, *Rad*, *Sredina*, *Hikjmet*, *Oslobođenje*...

Od 1949. godine u Tuzli radi Okružna štamparija koja prerasta u štampariju Gradskog odbora, a od 1949. godine u štamparski zavod *Grafičar*.

Uz pomenute štamparije koje se pojavljuju i kao izdavači velikog broja publikacija, vrijedno je istaći još neke izdavače, kao što su: Trgovačka škola 2), Velika gimnazija 3), Prvo bosanskohercegovačko vätrogasno društvo, Srpsko crkveno pjevačko društvo, Ivan Kažimir Ostojić 4), Gradska općina Tuzla.

Šezdesetih godina izdavačka djelatnost u Tuzli doživljava svoj puni procvat. Od tog perioda do osamdesetih godina u Tuzli je publikovano oko sedamsto naslova različitih publikacija, knjiga, časopisa i listova.

2) Trgovačka škola u Donjoj Tuzli izdavač je školskih godišnjih izvještaja Trgovačke škole. Prvi godišnji izvještaj Trgovačke škole u Donjoj Tuzli objavljen na kraju školske godine 1894-95, D. Tuzla, Trgovačka škola, 1895.

3) Velika gimnazija u Tuzli počela je sa radom 1899. godine. Pojavljuje se kao izdavač školskih godišnjih izvještaja Velike gimnazije sve do I svjetskog rata. Prvi objavljen 1899-1900. godine.

4) Ivan Kažimir Ostojić, tuzlanski advokat, finansirao je rad Štamparije Schnürmacher-Pissenberger, a takođe bio je kreator izdavačke politike.

Značajan podsticaj u izdavaštvu učinjen je, naročito, osnivanjem Izdavačke organizacije pri Izdavačko-grafičko-trgovinskoj radnoj organizaciji *Univerzal* iz Tuzle.

LITERATURA:

PEJANOVIĆ, Đorđe: Štamparije u Bosni i Hercegovini 1929-1951, Sarajevo, Svjetlost, 1952.

DIVKOVIĆ, Vladimir: Bibliografija knjiga i brošura objavljenih u Tuzli 1897-1946, Bibliotekarstvo, VIII, 1, str. 64-82/ VIII, 4, str. 77-90.